

Internetconsultatie verduidelijking beoordeling arbeidsrelatie en rechtsvermoeden

Inbreng Vereniging Zelfstandigen Nederland

Bij Vereniging Zelfstandigen Nederland (VZN), vertegenwoordiger van ruim 100.000 zelfstandigen in alle beroepssectoren, zijn diverse belangenbehartigers van zelfstandig ondernemers zonder personeel aangesloten. VZN reageert namens alle beroepssectoren dat dit wetsvoorstel geen verduidelijking van de beoordeling van de arbeidsrelatie gaat bieden en tot grote onrust gaat leiden onder de zelfstandigen en hun opdrachtgevers. VZN staat positief tegenover het rechtsvermoeden van. Hieronder lichten wij onze reactie nader toe. Een aantal van de leden van VZN zal ook nog zelf specifiek reageren vanuit de eigen branchebelangen.

Rechtsvermoeden

Het onderdeel 'rechtsvermoeden van arbeidsovereenkomst' in de conceptwet kunnen wij steunen. We denken dat het een goede stap is om schijnzelfstandigheid aan de basis van de arbeidsmarkt aan te pakken. Het geeft mensen die liever als werknemer willen werken in plaats van als zzp'er, een handvat om hun opdrachtgevers te bewegen tot het aanbieden van een arbeidsovereenkomst. Omdat het initiatief voor het aanroepen van het rechtsvermoeden bij de individuele werkende ligt, is het de werkende die hiermee beter kan beslissen over de arbeidsrelatie naar keuze.

Wel zien we graag meer handvatten voor de praktische uitvoering van het rechtsvermoeden omdat wij ons hier zorgen over maken. Immers bij het opeisen van een arbeidsovereenkomst is ook een werkgever vereist. Stel, een zzp'er krijgt een uurtarief van 25 euro en werkt voor 6 opdrachtgevers, al dan niet via platforms. De zzp'er wil een arbeidsovereenkomst claimen. Dan kan hij alle 6 opdrachtgevers vragen om een arbeidsovereenkomst. Stel, het lukt bij 3 opdrachtgevers om een arbeidsovereenkomst van een aantal uur per week te regelen en bij de andere 3 opdrachtgevers niet, wat betekent dit dan? Een nadere uitwerking van voorbeelden en mogelijke effecten van het rechtsvermoeden op bedrijven en werkenden is gewenst.

Verduidelijking beoordeling arbeidsrelatie

Onze punten van kritiek op de conceptwet richten zich op het onderdeel verduidelijking van de kwalificatie van de arbeidsrelatie in deze conceptwet. We gaan specifiek in op twee elementen: inbedding en de ondernemerscriteria.

Inbedding

Wij vinden het criterium van inbedding geen verduidelijking maar juist een bron van meer verwarring. Door arbeidsjuristen wordt reeds aangegeven dat het geen objectief vast te stellen criterium is, en dat derhalve in veel gevallen niet goed beoordeeld kan worden door de betrokken partijen van opdrachtgever en opdrachtnemer of er sprake is van een dienstverband of dat een opdracht kan worden uitgevoerd als zelfstandige. Dat betekent dat met regelmaat een rechter ingeschakeld zal moeten worden om te bepalen van welke type arbeidsrelatie er sprake is. Dat is onwenselijk, want deze wet moet juist

als doel hebben om duidelijkheid te scheppen. Dat is met dit huidige voorstel niet het geval.

Inbedding zal ook niet leiden tot makkelijkere handhaving, een ander doel van deze conceptwet. In deze conceptwet wordt inbedding op het niveau van de opdracht bepaald. Dit betekent dat de Belastingdienst afzonderlijke contracten tussen opdrachtgevers en zelfstandigen zal moeten gaan beoordelen ten behoeve van de handhaving. Een lastige en vooral tijdrovende klus, voor een nu al overbelaste Belastingdienst. Een nieuw handhavingsmoratorium lijkt daarmee in de maak want hierop valt ook niet vanaf 2025 te handhaven, de datum die de minister heeft aangekondigd als de datum waarop het handhavingsmoratorium komt te vervallen.

De onduidelijke conceptwet, in combinatie met de aangekondigde hervatting van de handhaving, gaat leiden tot onrust; een soortgelijke onrust die we nog kennen van de invoering van de wet DBA. Een opdrachtgever heeft vooraf geen duidelijkheid. Die geluiden horen wij nu al veelvuldig uit de markt. Daarom vreest een grote groep zelfstandigen voor het verdwijnen van werk. Ze krijgen geen opdrachten meer omdat opdrachtgevers angst hebben om achteraf alsnog als werkgever aangemerkt te worden. Of ze worden gedwongen om in uitzend- of detachingsconstructies te gaan werken, wat velen niet willen. Met deze conceptwet ontnemt de minister hen hun vrijheid op ondernemerschap, een Europees grondrecht notabene.

Ondernemerscriteria

Onrust kan voorkomen worden door heldere ondernemerscriteria op te stellen en die mee te wegen in de kwalificatie van de arbeidsrelatie. Een door de kamer aangenomen motie (van Podt, Smals en De Jong) stelt dat de minister persoonlijke kenmerken van de werkende moet laten meewegen in de beoordeling van arbeidsrelaties. Dat impliceert het definiëren van ondernemerscriteria op persoonsniveau. Of een zelfstandige bijvoorbeeld een website heeft om zichzelf te profileren, investeert in het op peil houden van vakkennis en -vaardigheden, tarieven zelf bepaalt en een bedrijfsbuffer opbouwt voor slechtere of latere tijden, doet een zelfstandig ondernemer immers voornamelijk *naast* en niet op een opdracht.

Hoewel de conceptwet een aantal ondernemerscriteria als contra-indicatie bevat, zijn deze onvoldoende uitgewerkt om echte zelfstandig ondernemers te vrijwaren van de gevolgen van deze wetgeving. Dat komt omdat de ondernemerscriteria op persoonsniveau ver weggestopt zijn achter een onduidelijke en bovenal subjectieve formule. Alleen als A (gezag) en B (inbedding) gelijk zijn aan C (ondernemerscriteria op opdrachtniveau) wordt er naar gekeken. Dit zal zelden aan de orde zijn. En bovendien is nog geheel onduidelijk hoe we de zwaarte van A, B en C uiteindelijk gaan bepalen. Duidelijke ondernemerscriteria wegen daardoor vrijwel alleen hypothetisch mee. Ons advies is nadrukkelijk om de ondernemerscriteria voorop te stellen. Dus niet als laatste stap maar als eerste stap conform de toetsing zoals de Belastingdienst nu hanteert voor de Inkomstenbelasting conform het Handboek Loonheffing, een handboek dat de afgelopen jaren al is aangescherpt en een duidelijke basis biedt voor handhaving. Daar staan persoonsgebonden ondernemerscriteria in, naast inbeddingsaspecten overigens.

Fundamentele vraag: Voor welk probleem is deze conceptwet een oplossing?

Hoewel wij ervoor gekozen hebben om ook inhoudelijk te reageren op de conceptwet die nu ter internetconsultatie is aangeboden (zie boven), speelt er wat ons betreft nog een

andere, veel fundamentele vraag. Voor welk probleem is deze conceptwet eigenlijk een oplossing? Het aanpakken van schijnzelfstandigheid is een veelgehoord argument. En ja, er is in de praktijk her en der sprake van schijnconstructies waarbij mensen gedwongen worden om te werken als zelfstandige zonder daarvoor de tarieven te krijgen om goed van te kunnen leven, nu én straks, en niet alleen in goede maar ook in slechte(re) tijden. Dat probleem moeten we inderdaad aanpakken. Met het rechtsvermoeden van arbeidsovereenkomst pakt de minister dit probleem aan. Dat is goed en naar ons idee voldoende.

Oneigenlijke fiscale verschillen tussen zelfstandigen en werknemers worden ook regelmatig genoemd als argument om te komen tot nieuwe wetgeving zoals beschreven in deze conceptwet. Inzoomend op dit argument, willen wij allereerst opmerken dat zelfstandig ondernemers ook daadwerkelijk verschillend zijn van werknemers. Fiscale verschillen zijn dus in heel veel situaties goed te rechtvaardigen en historisch goed te verklaren. Om oneigenlijke concurrentie op de arbeidsmarkt te verkleinen, zijn of worden fiscale ondernemersfaciliteiten bovendien al in rap tempo afgebouwd door de overheid. Dit proces is al jaren aan de gang, en raakt ook de ondernemers die op geen enkele wijze concurreren met werknemers op de arbeidsmarkt. Het louter afbouwen van fiscale faciliteiten voor alle zelfstandig ondernemers vinden wij niet getuigen van een visie op een moderne arbeidsmarkt die vraag om ondernemerschap, wendbaarheid en duurzaamheid. Wij pleiten voor ombouw van die fiscale faciliteiten naar een stimulans voor duurzaam zelfstandig ondernemerschap. Te denken valt aan het inzetten van de vrijgekomen middelen als gevolg van de afbouw, voor het opvangen van de eerste financieringslasten van de AOV voor zelfstandigen (de eerste jaren is immers extra instroom te verwachten). Ook het verplichtstellen van het opbouwen van weerbaarheidsvermogen (buffervorming voor onvoorziene risico's) is een goed alternatief voor de afbouw van de fiscale faciliteiten van de zelfstandig ondernemer. Het echte ondernemerschap stimuleren en zorgen voor weerbare en wendbare ondernemers is met deze conceptwet volledig uit het zicht geraakt. We constateren tegelijkertijd dat door de afbouw van fiscale ondernemersfaciliteiten, mogelijk oneigenlijke financiële prikkels voor mensen om te kiezen voor het zzp-schap reeds zijn of binnenkort worden weggenomen. Fiscale verschillen zijn (als ze dat al waren) hierdoor geen valide argument (meer) om te komen met deze conceptwet die mensen het recht ontnemt om op basis van inhoudelijke gronden en drijfveren te kiezen voor de arbeidsrelatie die het beste bij hen past.

Dan blijft het vraagstuk van handhaving over, een derde argument dat wordt gebruikt om te komen met deze conceptwet. Echter, ook hiervoor is geen nieuwe wetgeving en een aanpassing van het arbeidsrecht nodig want de Belastingdienst zou ook nu al aan de slag kunnen met handhaving, met het aangescherpte handboek Loonheffing in de hand. Wij vermoeden dat uit de herstart van de handhaving op basis van datgene wat er nu al ligt, een communicatieve en corrigerende werking uit gaat. Die zal in combinatie met de afgebouwde fiscale faciliteiten en het rechtsvermoeden al leiden tot veranderingen in de gewenste richting op onze arbeidsmarkt. Op deze wijze pakken we gericht de erkende vraagstukken aan maar schieten we het doel niet voorbij. Zo houden echte zelfstandig ondernemers het recht om te ondernemen, en krijgen zij de ruimte om met hun flexibiliteit, creativiteit, vakmanschap en verandervermogen een positieve bijdrage te blijven leveren aan de Nederlandse economie en maatschappij.

Ons advies

Het huidige wetsvoorstel kan geen doorgang vinden. Het dwingt veel zelfstandig ondernemers tot schijnwerknemerschap. Men wil dit niet en is het niet. Deze conceptwet beoogt dat zelfstandigen tijdelijke arbeidsovereenkomsten, uitzend- en/of detachingscontracten gaan accepteren, omdat dat de enige mogelijkheid wordt om bijvoorbeeld een interim- of vervangingsopdracht uit te voeren. Daar zullen velen echter voor bedanken. En dan komen verschillende sectoren in de grootste problemen. De overgrote meerderheid van de huidige zelfstandigen zal zijn of haar heil elders zoeken, in andere sectoren en op andersoortige opdrachten. Arbeidsmarkttekorten in bepaalde sectoren lopen daarmee verder op. Deze wet jaagt mensen hun sector en beroep uit, in plaats van een arbeidsovereenkomst in. Een ander gevaar dat we voorzien is dat opdrachtgevers, om de criteria te omzeilen, nog meer gaan werken met detachingsbemiddelaars. Dat zijn partijen die, hoe professioneel ook, zelfstandigen de regie op hun eigen bestaanszekerheid en ondernemerschap voor een groot deel ontnemen. Dit is een ontwikkeling die volgens veel zelfstandigen in onze achterban onwenselijk en onnodig is. Zij willen zelf ondernemen, en zelf onderhandelen en afspraken maken met (potentiële) opdrachtgevers.

We dringen daarom aan op het intrekken van dit conceptwetsvoorstel, met uitzondering van het onderdeel over het rechtsvermoeden van arbeidsovereenkomst. En we stellen voor om te starten met handhaving op basis van bestaande mogelijkheden.

Wij wensen u veel succes met het bestuderen van alle binnengekomen reacties op deze internetconsultatie, en zijn uiteraard beschikbaar voor nadere toelichting en overleg.

Voor vragen over deze reactie, kunt u contact opnemen met:

Cristel van de Ven
Voorzitter Vereniging Zelfstandigen Nederland
070 7820811
info@zelfstandigennederland.nl

